



za dětí a starých
für Kinder und Eltern

2020 | 4

za džěčí

- 1 Leonowa nowa pěstowarnja
- 10 Moja knižka »Ptači kwas«
- 13 Leonowa nowa pěstowarnja
- 21 Spěw: Worješkowa pěseń
- 22 Nawod knižki

za staršich / für Eltern

- 24 Mój słownič
Mein kleines Wörterbuch



IMPRESUM

LUTKI – 19. lětník

Zo by so lěpje čítało, wuží-wamy we wěstych padach jenož žónske pomjenowanja, na př. kublarka. So wě, zo su tež přeco mužojo wotpowěd-neho powołanskeho stawa měnjeni.

Der einfacheren Lesbarkeit wegen verwenden wir in bestimmten Fällen nur die weiblichen Bezeichnungen, z.B. die Erzieherin. Selbstverständlich sind auch immer männliche Personen des entsprechenden Berufsstandes gemeint.

Wudawačel/Herausgeber

Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z.t., Rěčny centrum WITAJ Domowina – Bund Lausitzer Sorben e.V., WITAJ-Sprachzentrum

Domowina z. t. z Rěčnym centrumom WITAJ spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotař dóstawa lětnej příražki z dawkowych srédkow na zakładźe hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Zwjazkoweho sejma, Krajneho sejma Braniborskej a Sakskeho krajneho sejma.

Die Domowina e. V. mit dem WITAJ-Sprachzentrum wird gefördert durch die Stiftung für das sorbische Volk, die jährlich auf der Grundlage der beschlossenen Haushalte des Deutschen Bundestages, des Landtages Brandenburg und des Sächsischen Landtages Zuwendungen aus Steuermitteln erhält.

Redaktorka/Redakteurin

Weronika Butendiechowa

Wuhotowanje/Gestaltung

ibranka.grafika

Ilustracije/Illustrationen

Mathias Butendiech; Martina Burghart-Vollhardt (wobsah, str. 10–11, 21, 24)

Foto/Bilder

Kristine Bertko (titulak); RCW (str. 22–23); LND (str. 25, zadnja wobalka)

Čišć a wjazanje/Druck u. Bindung

print24.de

Leonowa nowa pěstowarnja

Leons neuer Kindergarten

Wobrazowa stawizna
k wumolowanju a zaso-
powědanju

Pěstowarnja
"ptače hnězdo"



tekst: Měrćin Wjenk

ilustracie: Mathias Butendeich



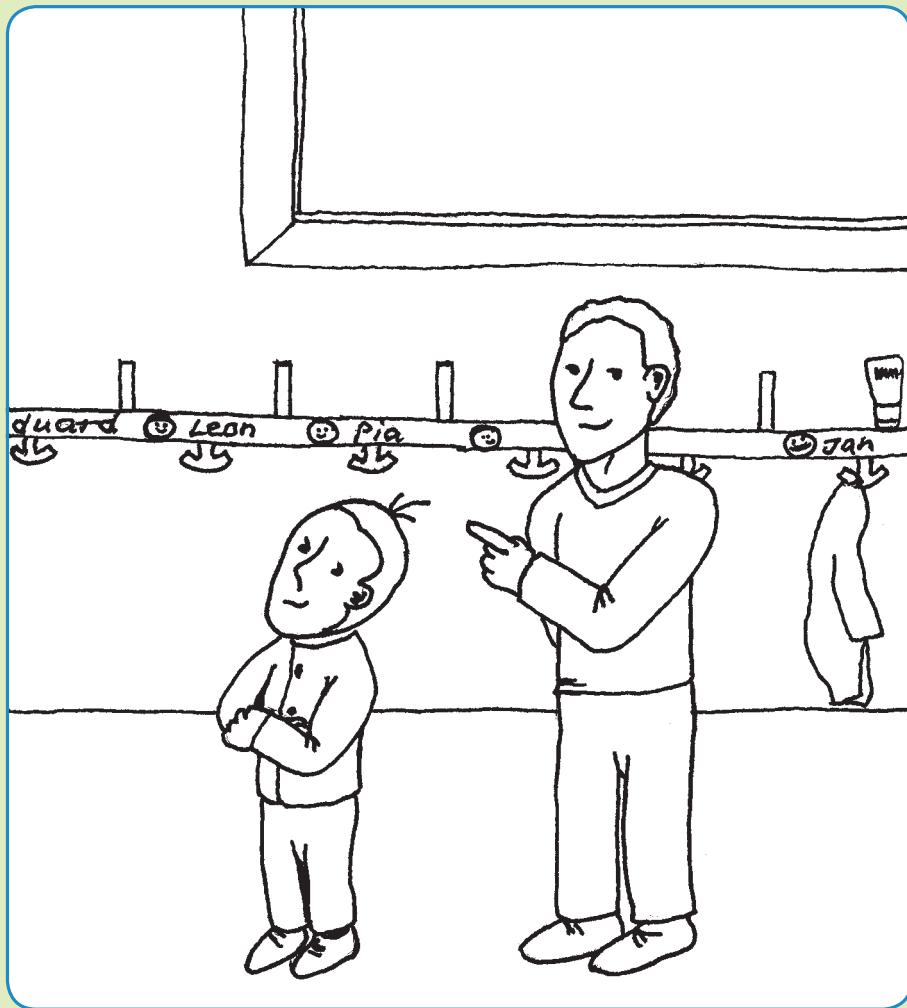
J e pónďželu rano a mały Leon je cyle rozpjeršeny. Džensa wopyta mjenujcy přeni raz swoju nowu pěstowarnju. Čehodla? Leon je z mačerju, nanom a bratromaj do noweje chěžki přečahnył. Hakle kónc tydženja je wulke nakladne awto wšitke wěcy ze stareho bydljenja we wulkim měsće přiwezlo. Doma njejsu ani hišče wšitke kisty wupakowali.

M ontagfrüh ist der kleine Leon ganz aufgeregzt. Heute besucht er nämlich zum ersten Mal seinen neuen Kindergarten. Warum? Leon ist mit seiner Mutter, seinem Vater und seinen beiden Brüdern in ein neues Haus gezogen. Erst am Wochenende hat ein großer LKW aus der alten Wohnung in der großen Stadt alle Sachen hergebracht. Zu Hause haben sie noch nicht einmal alle Kisten ausgepackt.



Najprjedy staj Leon a jeho nan bratrow do šule dowjezloj. Nětko staj w pěstowarni. Nan pyta wjednicu, knjeni Krutowu. Leon pak čaka sam na chodbe. Tamne džěčí běhaja ze swojimi přečelkami a přečelemi tam a sem, ale nichtó so za Leona njezajimuje. Wón čuje so samotny a by najradšo zaso domoj chcył.

Zuerst haben Leon und sein Vater die Brüder in die Schule gefahren. Jetzt sind sie im Kindergarten. Der Vater sucht die Leiterin, Frau Ernst. Leon jedoch wartet ganz allein im Flur. Die anderen Kinder laufen mit ihren Freunden hin und her, aber für Leon interessiert sich niemand. Er fühlt sich einsam und würde am liebsten wieder nach Hause gehen.



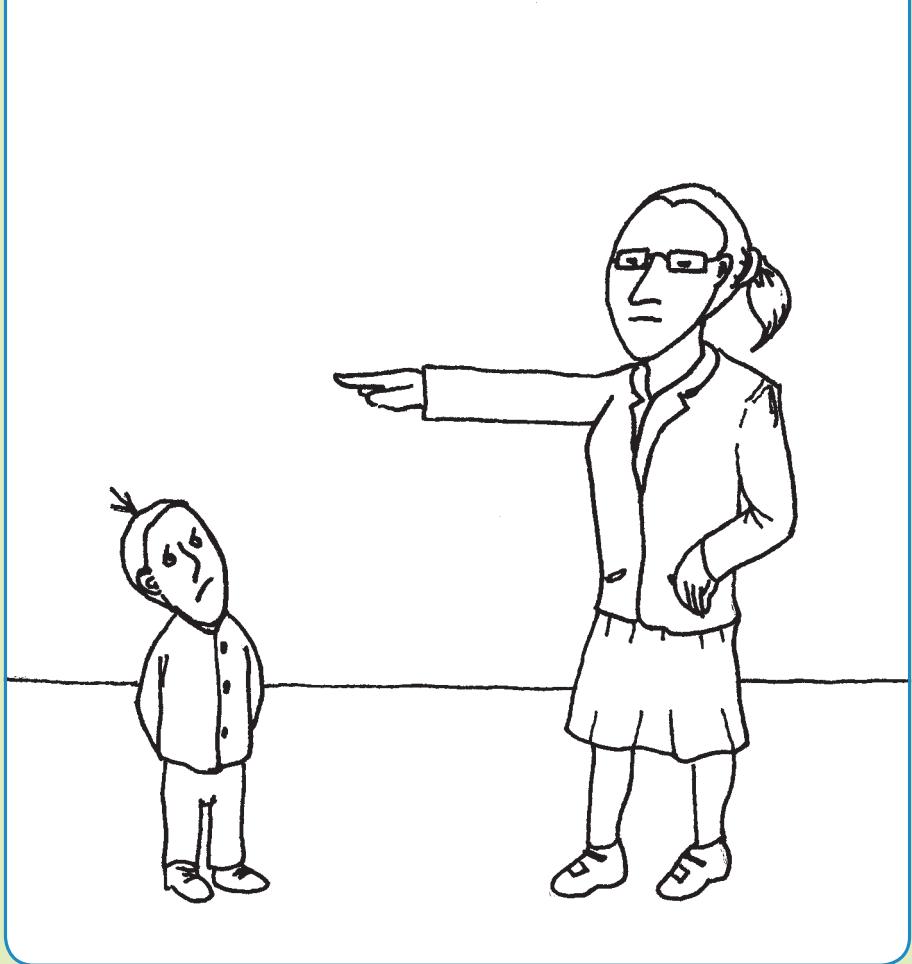
»Luby Leono, ja sym Rafael a přeco za tebje tu.« Młody kubłar so z posměvkom předstaji. Wón Leonej wšitko pokaza: jeho garderobu, nuzníkni, kuchnju a jědžernju. Na kóncu dže Rafael z Leonom do jeho noweje skupiny. »Hladaj, tole su ›žabki‹, twoja nowa skupina.«

»Lieber Leon, ich bin Rafael und immer für dich da.« Der junge Erzieher stellt sich mit einem Lächeln vor. Er zeigt Leon alles: seine Garderobe, die Toiletten, die Küche und den Speiseraum. Am Ende geht Rafael mit Leon zu seiner neuen Gruppe. »Schau, das sind die ›Frösche‹, deine neue Gruppe.«



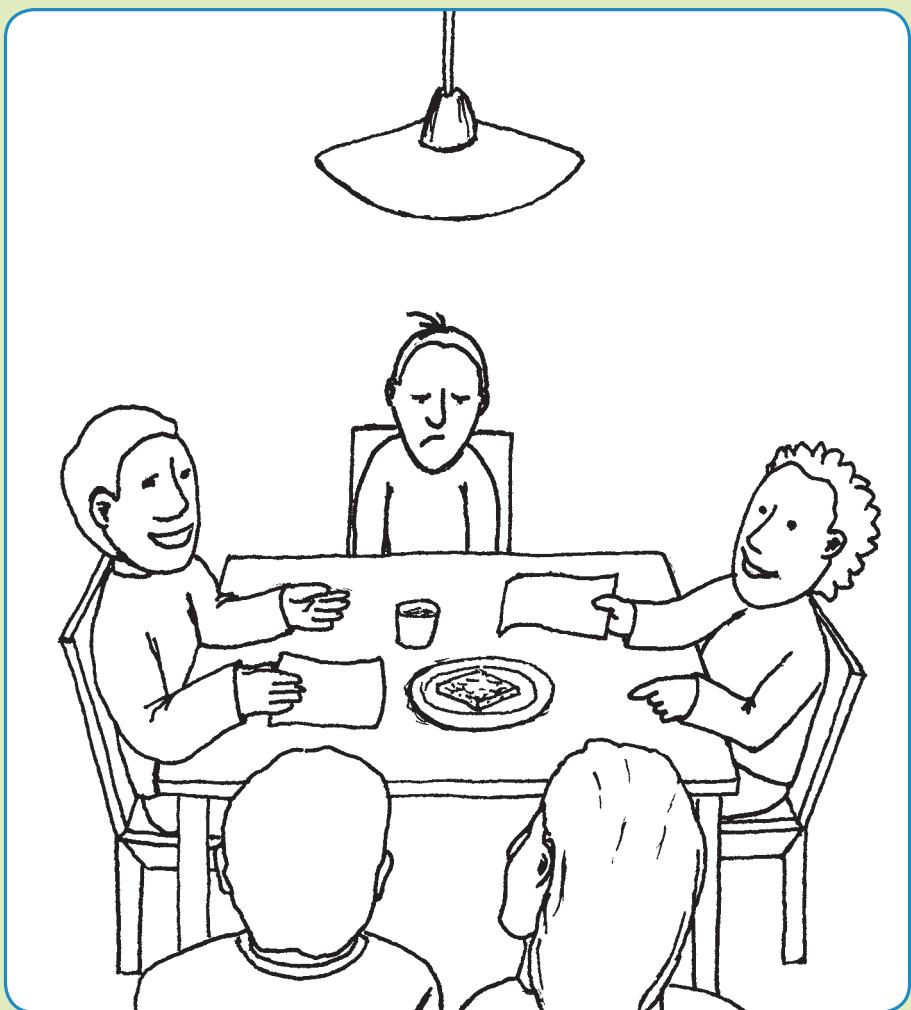
W raňším kole kublár Rafael Leona wšem tamnym »žabkam« předstaji: »Leon je hakle tutón kónč tydženja z wulkeho města sem na wjes přícahnył.« »Mój papa přeco praji, zo w měsće jenož tajke wosobne četki a měščanske pinkle bydla«, jedna holca zawała. Wšě džéči so směja. Leonej sylzy do wočow stupaja. Tola jedyn hólc jemu přísepta: »Ach, njeposkaj na nju.«

Im Morgenkreis stellt der Erzieher Rafael Leon allen anderen »Fröschen« vor: »Leon ist erst dieses Wochenende aus der großen Stadt zu uns ins Dorf gezogen.« »Mein Papa sagt immer, dass in der Stadt nur feine Damen und Stadt-pinkel wohnen«, ruft ein Mädchen. Alle Kinder lachen. Leon steigen Tränen in die Augen. Doch ein Junge flüstert ihm zu: »Ach, hör nicht auf sie.«



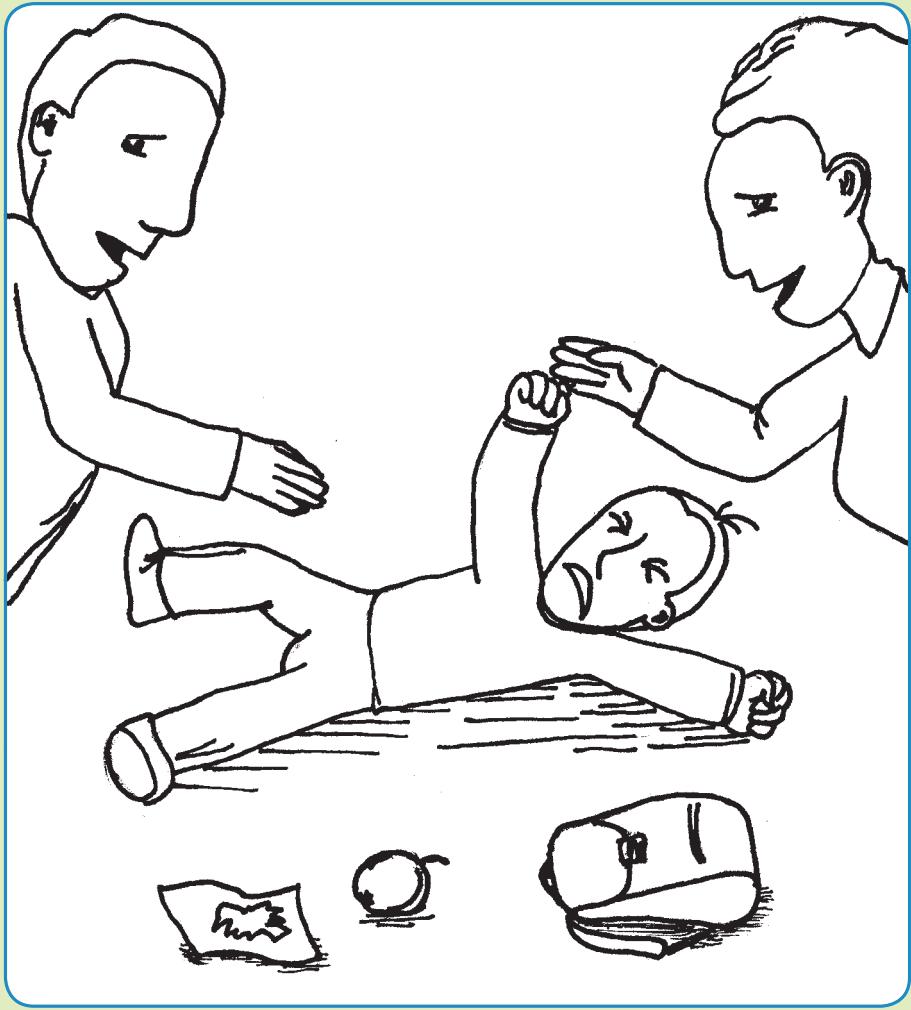
Hólc praji Leonej: »Ja sym Lukaš. Chce moj sej hrajkać?« Leon je zbožowny a sej z nim w twarskim róžku hrajka. Po wobjedze chce sej Leon tamne rumy wobhladać. Na chódbje zetka wjednicu knjeni Krutowu. »Sy so zaběžał, Leonje? Słušeš tola k našim ›žabkam‹.« »W mojej starej pěstowarni móžach přeco chodžíć, hdžež sym chcył«, jej Leon wotmołwi. »To je jowle hinak. Tule mamy krute skupiny.«

Der Junge sagt zu Leon: »Ich bin Lukaš. Wollen wir spielen?« Leon ist glücklich und spielt mit ihm in der Bauecke. Nach dem Mittagessen möchte sich Leon die anderen Räume anschauen. Im Korridor trifft er Frau Ernst. »Hast du dich verlaußen, Leon? Du gehörst doch zu unseren ›Fröschen‹.« »In meinem alten Kindergarten konnte ich immer gehen, wohin ich wollte«, antwortet ihr Leon. »Das ist hier anders. Hier haben wir feste Gruppen.«



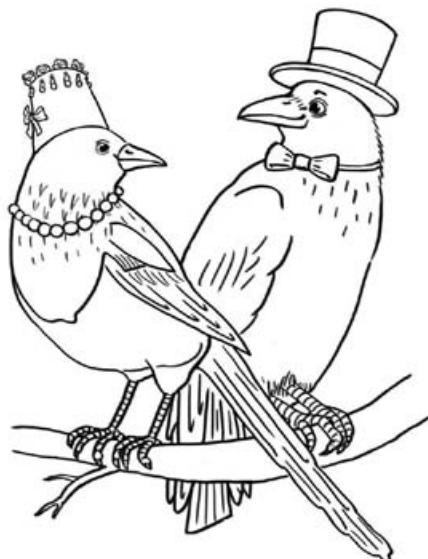
Na dompuću z pěstowarnje so nan Leona woprasa: »Kajki da bě twój přeni džeń?« Leon pak ničo njewotmohwi. Wón njecha wjace na pěstowarnju myslíć. Doma ze swojimi hrajkami ma zaso dobru naladu. Při wječeri pak so mać praşa: »Što da sće rjane činili?« A zaso je Leon cyle čichi. »Njecham wo tym powědać.«

Auf dem Heimweg aus dem Kindergarten fragt der Vater Leon: »Wie war denn dein erster Tag?« Leon antwortet aber nicht. Er möchte nicht mehr an den Kindergarten denken. Zu Hause bei seinen Spielsachen hat er wieder gute Laune. Beim Abendessen fragt ihn die Mutter: »Was habt ihr denn Schönes gemacht?« Und wieder ist Leon ganz still. »Ich will nicht darüber reden.«

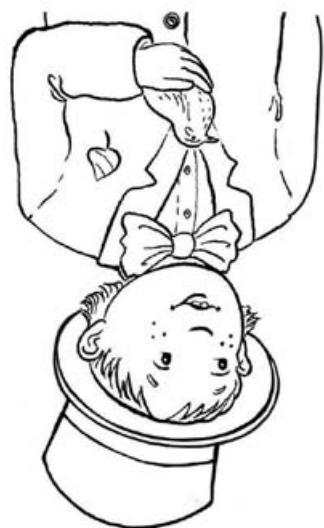


»Ja njepóndu, ja njepóndu«, so Leon nazajtra rano złobi. »Čehodla wjace w měsće njejsmy? Nowa pěstowarnja je hłupa a jenož jedyn hólc sej tam ze mnu hrajka.« Nan sydnie so k njemu na zemju. »A tutón hólc so zawěscé žno na tebje wjeseli.« Na kóncu dže Leon chcyjo nochcyjo sobu . A woprawdże, Lukaš žno w twarskim róžku na njeho čaka.

»Ich gehe nicht, ich gehe nicht«, zetert Leon am nächsten Morgen. »Warum wohnen wir nicht mehr in der Stadt? Der neue Kindergarten ist doof und nur ein Junge will mit mir spielen.« Der Vater setzt sich zu ihm auf den Boden. »Und dieser Junge freut sich bestimmt schon auf dich.« Am Ende geht Leon unwillig mit. Und wirklich, Lukaš wartet schon in der Bauecke auf ihn.



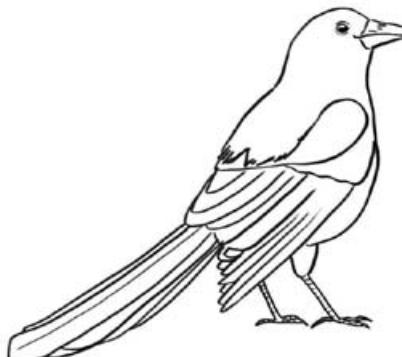
ptači kwas



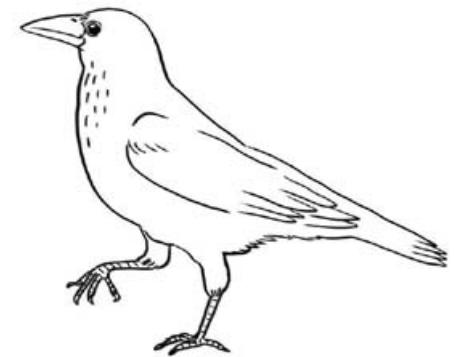
nawożenja

Moja knižka »Ptači kwas«

mjeno:



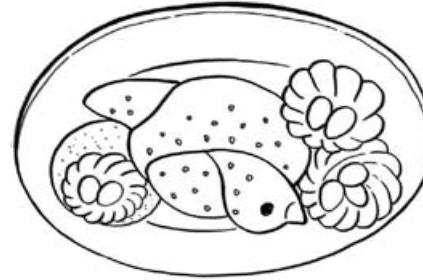
sroka



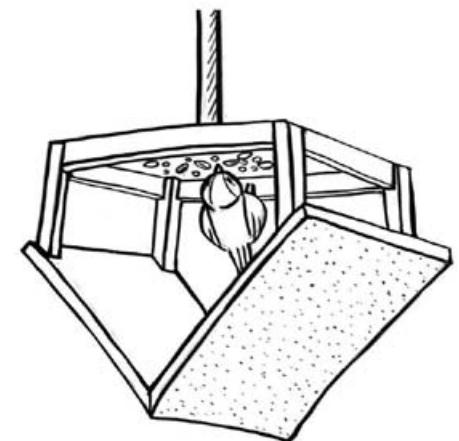
hawron



niewięsta



pjéčena sroka
pjéčwo ze srokiho jéšca
kremowe hnezdzo z jéškami



ptača chézka



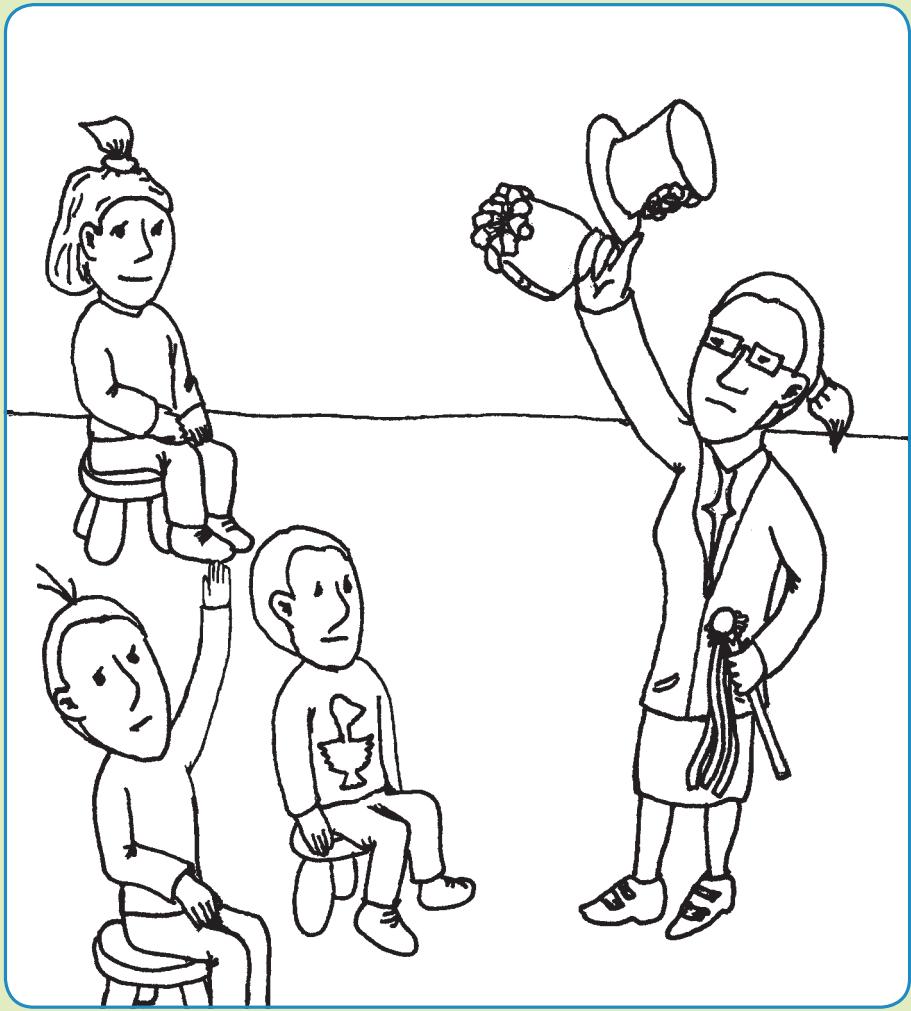
Leon chodži kóždy dźeň do pěstowarnje a z kóždym dnjom so jemu tam kusk lěpje lubi. Z Lukašom hraje najradšo twarniščo, z Jakubom honi za bulom a z Noru dže přeco wobjedować. A jako tam jednoho rjaneho dnja z njej sedži a swoju poliwku jě, slyši kublarce něšto šukotać. Njezrozumi wjele, ale slyši cyle jasne: »Ptači kwas.«

Leon geht jeden Tag in den Kindergarten und mit jedem Tag gefällt es ihm dort ein bisschen besser. Mit Lukaš spielt er am liebsten Baustelle, mit Jakub jagt er nach dem Ball und mit Nora geht er immer zum Mittagessen. Und als er dort eines Tages mit ihr sitzt und seine Suppe isst, hört er zwei Erzieherinnen etwas flüstern. Viel versteht er nicht, aber er hört ganz klar: »Vogelhochzeit.«



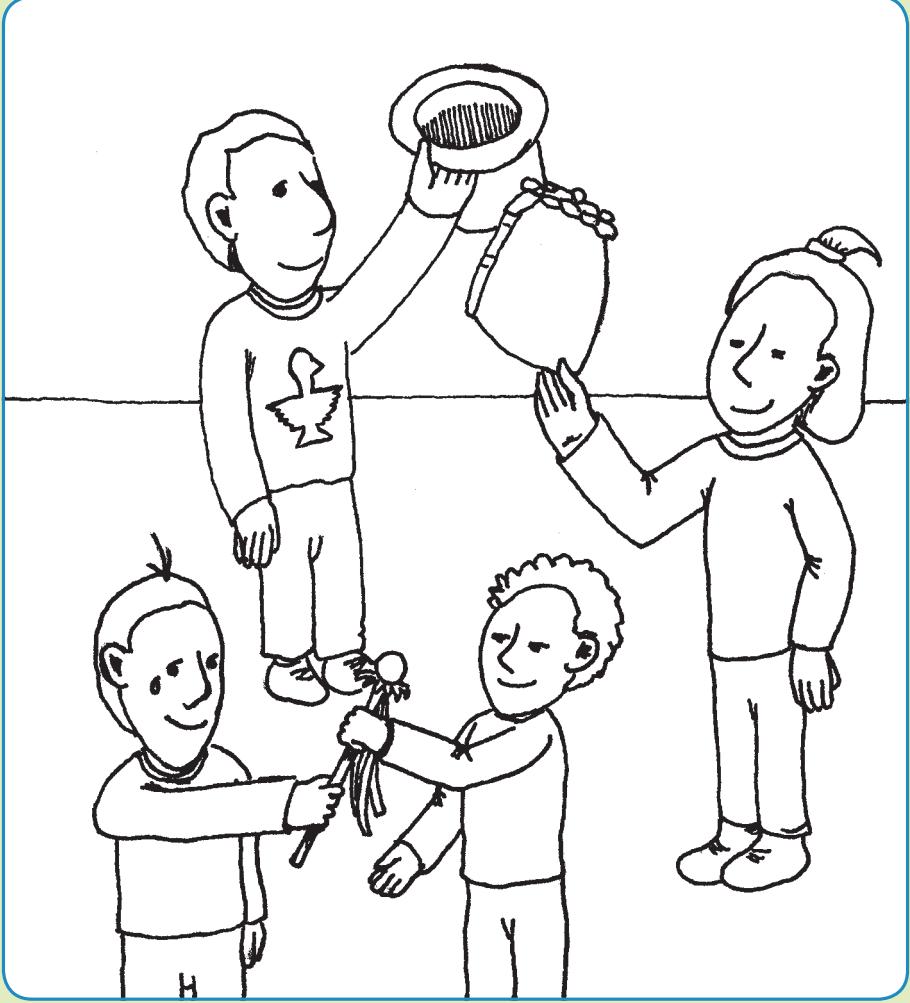
Haj, ptačí kwas so bliží. Džěčí pasla pyski a křidleška, zo bychu so na swjedženju předrasćić móhli. Kublár Rafael praša so Leona, hač da jako bywši měščan scyła wě, što ptačí kwas je. »Haj, wězo wěm wšo wo ptačim kwasu. Smy to kóžde lěto z bratromaj a mamu a papu swjećili.«

Ja, die Vogelhochzeit kommt näher. Die Kinder basteln Schnäbel und kleine Flügel, damit sie sich zum Fest verkleiden können. Der Erzieher Rafael fragt Leon, ob er als ehemaliger Städter überhaupt weiß, was die Vogelhochzeit ist. »Ja, ich weiß natürlich alles über die Vogelhochzeit. Wir haben sie mit meinen Brüdern und Mama und Papa jedes Jahr gefeiert.«



Rano, hdýž Leon z tamnymi džéćimi w rańšim kole sedži, knježi wulka napjatosć. Džensa kublarki praja, štó kotry nadawk na ptačim kwasu přewozmje. »Ja chcu braška być!«, Leon wótře woła. Tola knjeni Krutowa wije z hłowu. »To njeńdze. Nawoženja, nje-wjesta a braška su džéći, kiž tu hižo cyle doňo w našej pěstowarni su.«

Am Morgen, als Leon mit den anderen Kindern im Morgenkreis sitzt, herrscht große Aufregung. Heute sagen die Erzieherinnen, wer bei der Vogelhochzeit welche Aufgabe übernimmt. »Ich möchte der Braška sein!«, ruft Leon laut. Doch Frau Ernst schüttelt den Kopf. »Das geht nicht. Bräutigam, Braut und Braška sind die Kinder, die schon ganz lange in unserem Kindergarten sind.«



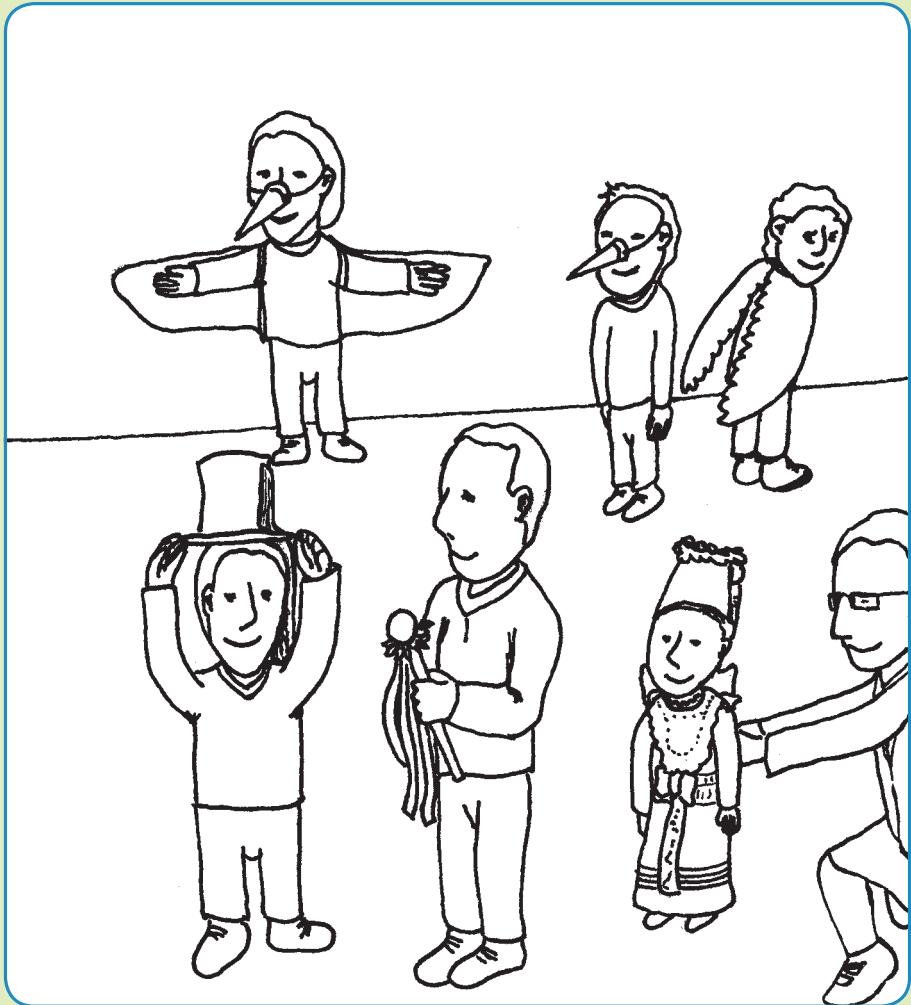
»Lukaš budže naš braška, Nora nje-wjesta a Jakub nawoženja«, rozsudží knjeni Krutowa. Tola Lukaš so puzoli: »Ja chcu radšo pisany ptačk być. Nje-cham so žanu bělu košulku zhotować. Mama přeco swari, hdýž sej ju napan-cam. Leon móže tola braška być!« Leon pohlada bojaznje na knjeni Kru-towu a wona jemu z posměwkem přinygnje.

»Lukaš wird unser Braška, Nora die Braut und Jakub der Bräutigam«, ent-scheidet Frau Ernst. Doch Lukaš nörgelt: »Ich möchte lieber ein bunter Vogel sein. Ich möchte kein weißes Hemd anziehen. Mama schimpft immer, wenn ich mich bekleckere. Leon kann doch Braška sein!« Leon schaut ängstlich zu Frau Ernst und sie nickt ihm lächelnd zu.



W dnjach do ptačeho kwasa džéći
kóždy džeń pilnje swoje spěwy, basnje
a hrónčka zwučuja, nětko pak hišće
bjez kostimow a narodnych drastow.
Z kóždym dnjom so džécom wšo kusk
lěpje radži. A wězo nětko w zymje pilnje
ptački picuja, hačrunjež so hišće sně-
žilo njeje. Ale wšako je wjedro zymne
a pancate.

In den Tagen vor der Vogelhochzeit
üben die Kinder jeden Tag fleißig ihre
Lieder, Gedichte und Verse, jetzt aber
noch ohne Kostüme und Trachten. Mit
jedem Tag gelingt ihnen alles etwas
besser. Und natürlich füttern sie im
Winter fleißig die Vögel, obwohl es noch
nicht geschneit hat. Gleichwohl ist das
Wetter kalt und verregnet.



Džensa je ptači kwas. Rano su džéči wšo hišće raz přezwučowali. Nětko so wšitcy předrasća. Křidleška, pjerka, pyski – džéči su naraz cyle pisane. Knjeni Kru-towa zdrasći Noru njewjesćinsku drastu. Kublar Rafael pak da Leonej cylinder a swjedženski kij braški.

Heute ist Vogelhochzeit. Am Morgen haben die Kinder noch einmal alles geprobt. Jetzt ziehen sich alle um. Kleine Flügel, Federn, Schnäbel – die Kinder sind auf einmal ganz bunt. Frau Ernst zieht Nora die Brauttracht an. Der Erzieher Rafael wiederum reicht Leon den Zylinder und den Zeremonienstab des Braškas.



Skónčnje je tak daloko. Leon smě cyłu kwasnu hosćinu do wulkeho swjedženskeho ruma wjesć. Tam hižo wšitcy čakaja: starši, bratřa a sotry, džédojo a wowki. Leon wita hosći z rymowanym hrónčkom, wězo bjez kóždehožkuli zmylka. Potom smě přeni spěw zakan-torić, na čož wšitcy sobu spěwaja: »Kóžde lěto wjesele ...«

Endlich ist es so weit. Leon darf die ganze Hochzeitsgesellschaft in den Festsaal führen. Dort warten bereits alle: Eltern, Geschwister, Opas und Omas. Leon begrüßt die Gäste mit einem gereimten Vers, natürlich ohne den kleinsten Fehler. Dann darf er das erste Lied anstimmen, worauf alle mitsingen: »Kóžde lěto wjesele ...«



»W nowej pěstowarni so mi cyle jara lubi! Móžu jutře zaso hić?«, so Leon na dompuču praša. Papa so na njeho směje: »Ně, jutře a zajutříšim wostanemy wšitcy doma. Najprjedy raz je kónc tydženja.« »Ow, škoda.« Tola zrudny Leon njeje, wšako wě, zo na nowy tydženj zaso do pěstowarnje k svojim přećelam póńdze.

»Im neuen Kindergarten gefällt es mir richtig gut! Kann ich morgen wieder hin?«, fragt Leon auf dem Nachhauseweg. Papa lächelt ihn an: »Nein, morgen und übermorgen bleiben wir alle zu Hause. Erstmal ist Wochenende.« »Oh, schade.« Aber traurig ist Leon nicht, schließlich weiß er, dass er in der neuen Woche wieder zu seinen Freunden in den Kindergarten geht.



Worješkowa pěseň

melodija: morawska z ludu

tekst: Lubina Hajduk-Veljkovićowa

D G A D

1. Džé - du - ško, džé - du - ško, spě - wam čí:
 2. Ho - dow - ne wje - se - lo za - ču - - wam.

G A D

Daj mi dwaj wo - rješ - kaj a - bo tři!
 K džé - dej ja pón - du a za - spě - wam.

A D A D

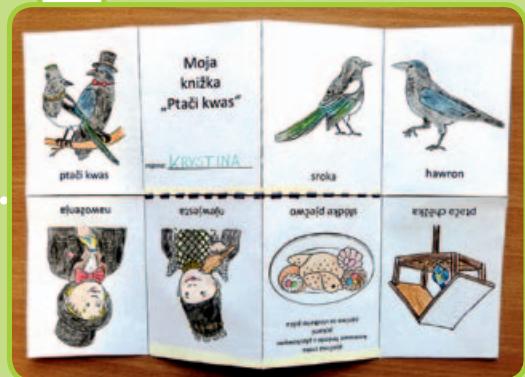
Nje-daš - li mi wo - rješ - kaj, woz-mu two - jej ko - žu - škaj.
 Ko - žu - škaj sej nje - wo - zmu, wo - rje - škaj ja dó - sta - nu.

A D

Džé - du - ško, džé - du - ško, wo - rješk daj!
 Džé - du - ško, te - bi so dža - ku - ju!

Nawod k paslenju małej knižki »Ptači kwas«

1



Wumoluj wobrazki knižki »Ptači kwas« (srjedźne łopjeno, str. 9–12) a wutřihaj knižku při wonkownej kromje.

2



3



Sfałduj łopjeno na srjedźnej wertikalnej liniji.

4



Wočinj łopjeno zaso a sfałduj je na horizontalnej liniji.

5



Sfałduj prawy wonkowny wobraz tak, zo leží wonkowna kroma na srjedźnej horizontalnej liniji.

6



7



Wobroć łopjeno a wosptetuj pjaty krok.

8



Wočiń nabočnej wobrazaj zaso.

Přimń knižku na bokomaj a suń ju tak,
zo nastanje srjedźa kwader.

9



Nětko dyrbiš
knižku jenož
hišće tak
sfałdowač, zo je
titulak na přenjej
stronje.

Suń knižku cyle hromadže.
Tak nastanje křižik.



Mój słowničk – Mein kleines Wörterbuch

Ptačí kwas – Vogelhochzeit

bojaznje	- ängstlich	přícahnyć	- herziehen (örtlich)
braška	- Hochzeitsbitter	pysk	- Schnabel
bydlenje	- Wohnung	radžić so	- gelingen
čuć so	- sich fühlen	rozpjerešeny/-a/-e	- aufgeregt
hlupy/-a/-e	- dumm; blöd	samotny/-a/-e	- einsam
honić	- jagen	slušeć	- gehören
chcyjo nochcyjo	- wohl oder übel	so puzolić	- nörgeln, meckern
chódba	- Flur	swarjeć	- schimpfen
knježić	- herrschen	šukotać	- tuscheln
košulka	- Hemdchen	tam a sem	- hin und her
křidleško	- Flügelchen	twarski róžk	- Bauecke
kruty/-a/-e	- streng; fest	wić (z hlouwu)	- schütteln (Kopf); winden
kwasna hosćina	- Hochzeitsgesellschaft	wjednica	- Leiterin
město	- Stadt	wjes, wjeska	- Dorf
měščanski/-a/-e	- Stadt- ..., städtisch	wjesć	- führen
myslić	- denken	wosobny/-a/-e	- vornehm
nakładne awto	- LKW	wupakować	- auspacken
nalada	- Laune	zaběžeć so	- sich verlaufen
napancać (so)	- (sich) bekleckern	(nje-)zajimować so	- sich (nicht) interessieren
napjatosć	- Spannung	zakantorić	- anstimmen
narodna drasta	- Tracht	złobić so	- wütend sein
nawoženja	- Bräutigam		
njewjesta	- Braut		
nuznik	- Toilette		
pancate wjedro	- Matschwetter		
picować	- füttern		
pjerko	- kleine Feder		
poliwka	- Suppe		
(nje-)poskać	- (nicht) (zu)-hören		
posměwk	- Lächeln		
předrasćić so	- (sich) verkleiden; (sich) umziehen		
předstajić so	- sich vorstellen		
přečahnyć	- umziehen		
přewzać	- übernehmen		
přinygnyć	- zunicken		
přišeptać	- zuflüstern		

Hinweise zur Aussprache:

c	wie z in Ziege
č, č	wie tsch in zwitschern
dž	wie dsch in Dschungel
ě	wie i in mir
t, w	wie w in Englisch water
ń	wie jn
ó	u mit leichtem o-Nachschlag
s	stimmlos wie ss in Masse
š	wie sch
z	wie s in sagen
ž	wie g in Gelee
p, t, k	nicht scharf, ohne Hauch
př	wie psch





... přeje

Rěčny centrum WITAJ
a jeho redakcia Lutkow.

Dajće sej hodowny
a zymski čas ze słuchohrami
Ludowego nakładnistwa
Domowina lubić:

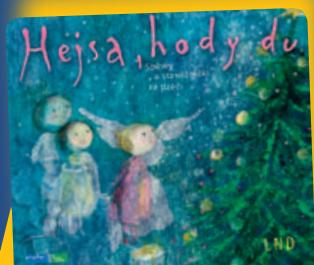


Knjez Mráz a knjení Zyma
powiedančko ze spěwami za džeci
teksty: Marja Krawiec
hudžba: Marhata Cyžec-Korjeńkowa

10,00 €



Ja sym mała Sněženka
hodowna stawizna
z hudžbu a spěwami
słuchohra a teksty spěwow:
Beno Budar, Hrjehor Nawka
hudžba: Měrcin Weclich
10,00 €

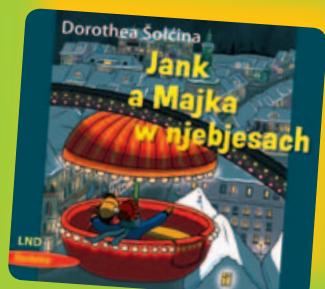


Hejsa, hody du
spěvy a stawiznički za džeci
čita: Gabriela Marija Šmajdžina
mjezyteksty napisała: Sylwia Wjeńcyna
10,00 €

Jank a Majka w njebjesach

Nowa słuchohra za cytu swójbu

Na torhošcu wosrjedz stareho města je dčeń do patoržicy wulki tohuwabohu. A Jank a Majka chcetaj pódla być! Chcetaj kaž druhe dźeči z hoberskim kołom sobu jěć, kotrež je wjetše hač hodowna jědla a z kotrehož cyle město přewidžiš ... Što da, wy stawiznu hžo znajeće? Trjechi, loni je wona z rjanymi ilustracijemi jako knižka wušla. Nětko pak móžeće ju (nimale) live sobu dožiwić! Beno Škoda a Marta Měřčinkec staj Jankej a Majce swój hlós dałoj! Běštaj z režiserku Madleňku Šołćic a z džiwadżelnikami Andreju Bulankowej, Marianom Bulankom, Měrkem Brankačkom a Juliju Jankowscynej w zwukowym studiju, hdžež su po-wědku za młodych słucharjow do mikrofona čitali a nahrawali. Poskajéće, jak so Jankej a Majce pora-dži, bjez zastupneho lisčika z hoberskim kołom sobu jěć, što so při tym njewočakowanego stanje a štó jimaj z wulkeje nuzy pomha.



awtorka słuchohry: Dorothea Šołćina
CD, wot 4 lět
cyłkowna dołhosć: 70 min
10,00 €

A štóż chce k tomu knihu čitać – prošu jara!

Jank a Majka w njebjesach
awtorka:
Dorothea Šołćina
ilustrowała:
Friederike Ablang
60 s., barbne ilustracie,
kruta wjazba
9,90 €



Prajejće so tam,
hdžež su naše knihi na
předań, abo pohladajće
do Smolerjec kniharnje!
www.domowina-verlag.de

WITAJ

Rěčny centrum
Rěčny centrum
Sprachzentrum
Language Centre

Waše měnjenja, kritiki, pokiwy a skazanki Lutkow póscełce prošu na:
Ihre Meinungen, Kritiken, Hinweise und Lutki-Bestellungen senden Sie bitte an:

Domowina, Rěčny centrum WITAJ/
WITAJ-Sprachzentrum
Póstowe naměsto / Postplatz 2
02625 Budyšin / Bautzen
e-mail:
sekretariat@witaj.domowina.de